

HRVATSKI *glasnik*

XXXV. godina, 50. broj

11. prosinca 2025.

cijena 300 Ft

„Kulturna baština Bunjevaca bez granica“

FOTO: NADA SUDAREVIC

6. stranica

Susret Sulyok – Milanović

3. stranica

III. Susret hrvatskih folklornih društava

10. stranica

Bunjevačko spomen-groblje

12. stranica

Hrvatsko srce

Ne može se dovoljno naglasiti koliko su pripadnicima naše hrvatske zajednice važni kontakti s matičnom domovinom, odnosno s njezinim građanima, u cilju očuvanja nacionalnog identiteta i materinskog jezika. Upravo zbog toga posebno su mi dragi kontakti i suradnje koje su dugotrajne, koje traju desetljećima. Hvala Bogu, takvih ima mnogo u svakoj našoj hrvatskoj regiji. U njima je vidljivo pravo prijateljstvo, briga, ljubav prema drugima, međusobno povjerenje. I bez obzira na to što se događa u svijetu politike, suradnje su čvrste, povjerenje ne jenjava, a ni prijateljstvo. Vrlo me raduje kad čitam takve vijesti ili kad i sama mogu sudjelovati u događanjima u kojima vidim da se i druga strana – udruge, ustanove i pojedinci iz matične domovine – trude pozvati naše organizacije, ustanove i pojedince na svoja važna događanja.

Prekrasno je bilo vidjeti kako djeca jedne naše hrvatske škole sudjeluju na dječjem festivalu u Hrvatskoj. Vrlo je dobro slušati kako djeca pričaju o doživljajima s Jadranskog mora, koje su posjetili zahvaljujući partnerima iz Hrvatske, ili vidjeti lica mladih dok zajedno stvaraju s djecom iz matične domovine, druže se s veseljem i trude se komunicirati na hrvatskom jeziku. Iza tih projekata stoje brojni ljudi jer se jedino tako može opstati. Riječ je o nesebičnim zalaganjima mnogih sudionika – od djelatnika raznih ustanova, mjesnih i hrvatskih samouprava, civilnih udruga i pojedinaca koji tijekom godina shvaćaju važnost priče. Nažalost, asimilacija ne šteti ni našu hrvatsku zajednicu, a da se ona uspori ili možda stagnira, i nadalje je potrebna pomoć prijatelja iz matične domovine. Bez pomoći u vremenu globalizacije, u kojem male zajednice sve više gube svoj identitet, ne mogu opstati.

Vjerujem i vidim po svojim iskustvima da će podrška i pomoć još dugo trajati i biti prenesena i na mlađe naraštaje jer je hrvatsko srce uvijek otvoreno za prijateljstva, za pružanje ruku onima kojima je to potrebno... A vjerujem i da ovo hrvatsko srce kuca i u našim pripadnicima hrvatske zajednice i da će tako još dugo trajati prekrasna druženja Hrvata.

Beta

GLASNIKOV TJEDAN

„Svaka od naših hrvatskih zajednica, svako selo, nalazi svoje putove na putu obnove i punjenja škrinja i hiža.”

Rujan i početak listopada bili su u znaku predavanja na upotrebu zgrada i izložbi, nazovimo ih „škrinjama hrvatskih vrijednosti”, od Narde preko Hrvatskog Židana do Martinaca. U Nardi i Hrvatskom Židanu te su zgrade i izloženi predmeti u vlasništvu mjesnih samouprava, dok je u Martincima to u rukama institucije čiji je održavatelj Hrvatska državna samouprava.

Hiža mosta zgrada je novoga muzeja u Hrvatskom Židanu. To ime podsjeća me na „Hižu zlata” franjevca Laurenczusa Bogovicsa (Lovre Bogovića). Njegov molitvenik „Hiža zlata” jedna je od najpopularnijih knjiga gradišćanskih Hrvata uopće. Knjiga je tiskana 1754. u Šopronu i temelj je gradišćanskohrvatske književnosti i kulture. Ne znam nalazi li se među izlošcima u Hiži mosta, starom obnovljenom stanu. Kako kazuju Židanci, Hižom mosta žele graditi generacijski most, žele spasiti stare predmete koji su postali svjedoci iščezlog vremena. Žele sačuvati bogatu prošlost gradišćanskih Hrvata u Hrvatskom Židanu.

U Kući podravske baštine u Martincima otvorena je izložba pod nazivom „Škrinja”. Stari molitvenici, fotografije, prepune škrinje i ormari odjeće predaka brižno su sačuvani. Svete slike na zidu, kuhinja kako je mogla izgledati prije stotinjak godina, spavaća soba nešto mlađeg izdanja – kakvu su imali naši očevi i majke koji su se ženili i udavali šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, tkalački stan... Predmete su velikodušno poklonili mještani. Nešto je kupljeno, ali je većina izloženog, kako mi kažu, donirana. Na trenutak je teško povjerovati da se u ovom otuđenom i materijalističkom svijetu nađu ljudi koji su spremni, bez zadržke i iz općeg dobra, puniti hiže i škrinje. Naravno, i država je dobrano pomogla sredstvima za obnovu nekretnosti u kojima su one izložene.

Svaka od naših hrvatskih zajednica, svako selo, nalazi svoje putove na putu ob-

nove i punjenja škrinja i hiža. Tako i Narda, koja u neposrednoj blizini hrvatske čuvarnice, u njezinu dvorištu, obnavlja seosku kuću u koju postavlja „Škrinju nardarske vrijednosti”. Prije godinu i pol dana zgrada je bila u ruševnom stanju, no zahvaljujući potpori iz Programa za mađarska sela (Magyar Falu Program) potpuno je obnovljena: postavljen je novi krov i pročelje, obnovljeni su zidovi, strop i podovi, uvedena je električna energija i kanalizacija te izgrađen sanitarni blok. U zgradi su uređeni prostor za radionice i ljetna kuhinja, dok je u drugom dijelu otvorena Zbirka vrijednosti Narde – djeci nadomak ruke. Djeca će živjeti s njom i koristiti je.

I na samom kraju jedna vijest koja nas je zaista obradovala: Mohački gradski muzej „Dorottya Kanizsai”, koji čuva bogate zbirke hrvatske materijalne kulture, dobio je prestižnu nagradu „Živa”, koja se dodjeljuje najboljem slavenskom muzeju. Nagrada nosi ime po slavenskoj božici života, vitalnosti i plodnosti. Muzej iz Mohača zaslužio je dobiti nagradu za očuvanje svjetske kulturne baštine i povelju za očuvanje slavenske kulturne baštine u svijetu jer je, poput žive vode, živ sa svojim predmetima u skladištima i na izložbama, približava ih publici, otvara svoja vrata kako bi živa voda tekla i unutra i van te povezivala generacije.

Sve te škrinje, hiže i zbirke nisu samo spremnici predmeta nego i živi mostovi između prošlih i budućih naraštaja. U njima čuvamo sjećanja, mirise i dodire vremena koji nas podsjećaju tko smo i odakle dolazimo. Prošlost nas uči, oblikuje i povezuje, a njezino očuvanje temelj je našeg identiteta. Kad god dijete u vrtiću otvori staru škrinju ili u muzeju ugleda predmet koji je pripadao njegovim predcima, prošlost ponovno progovara. I postaje budućnost.

Branka Pavić Blažetin

Čitajte i širite Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj!

Sulyok i Milanović – dvodnevni susret u Mađarskoj

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović boravio je 14. i 15. studenoga u službenom posjetu Mađarskoj na poziv predsjednika Mađarske Tamása Sulyoka. Nakon svečanog dočeka uz vojne počasti na Trgu Kossuth dvojica predsjednika u Palači Sándor održala su razgovor nasamo. Slijedio je bilateralni susret izaslanstva Republike Hrvatske i Mađarske te izjave za medije predsjednika Republike Hrvatske i predsjednika Mađarske.

Na zajedničkoj konferenciji za medije Tamás Sulyok rekao je da su zajednički „gospodarski odnosi Mađarske i Hrvatske – bilo da je riječ o ulaganjima različitih namjena, trgovinskoj razmjeni ili turizmu – vrlo dobro razvijeni”. Istaknuo je da cestovni infrastrukturni projekti također dobro napreduju te podsjetio da je 7. listopada pušten u promet novi spoj mađarske autoceste M6 i hrvatske A5, čime su Budimpešta, Zagreb i Osijek povezani autocestom. Naglasio je da Hrvatska zauzima „posebno mjesto u pogledu energetskog opskrbljivanja Mađarske”. „Našu strategiju, uz sigurnost opskrbe i nastojanje prema diversifikaciji, prije svega određuje zaštita interesa mađarskih obitelji”, rekao je. Dodao je kako je važno očuvati konkurentnost gospodarstva. Sulyok je naglasio i da je Hrvatska „važan partner u jačanju istočnog krila NATO-a”.

osjeća kao kod kuće u Hrvatskoj nego i stotine tisuća Mađara svako ljetuju na hrvatskoj obali”. Osvrnuvši se na rusko-ukrajinski rat, rekao je da su „i dalje spremni organizirati mirovne pregovore u Budimpešti”. Ustvrdio je da je mir „temelj socijalnog prosperiteta Europe”.

Zoran Milanović izjavio je da su odnosi Mađarske i Hrvatske izvrsni posljednjih tri deset godina te da je većina dotad neriješenih pitanja razriješena – primjerice pitanja granice ili položaj autohtonih manjina s obiju strana granice. Istaknuo je da „rat u Ukrajini mora stati” i da je za to potreban dijalog. „Nije važno zbog čega, važan je način”, rekao je dodajući da demoniziranje protivnika i izostanak dijaloga predstavljaju „nemoguć put”.

Dodao je da žele gospodarsku stabilnost i snagu Mađarske jer su dvije zemlje međusobno ovisne unutar zajedničkog tržišta EU-a. Poželio je Mađarskoj „uspjeh, mir i blagoslovljenu dosadu”.

ORBÁN I MILANOVIĆ

Istoga dana predsjednik Milanović sastao se u Budimpešti s premijerom Orbánom. Na sastanku s mađarskim premijerom Viktorom Orbánom predsjednik Milanović ponovio je svoj stav kako je potrebno poduzeti maksimalne diplomatske napore za uspostavu mira i sigurnosti u Europi, s čime se složio i mađarski premijer. Na svojem službenom profilu predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović o sastanku s mađarskim premijerom napisao je: „Jučer sam u Budimpešti imao vrlo sadržajne i korisne sastanke s mađarskim predsjednikom Tamásom Sulyokom i premijerom Viktorom Orbánom. Osim o globalnim temama, s premijerom Orbánom sam razgovarao i o problemu koji je, nadam se privremeno, poremetio energetske suradnje Hrvatske i Mađarske. Tema je to oko koje dvije države u ovom trenutku stoje na različitim pozicijama. Međutim, uz međusobni dijalog i uvažavanje obostranih interesa, te različite pozicije nisu nepremostive. Pojasnio sam premijeru Orbánu hrvatski stav o ulozi JANAFA kao strateški važne energetske infra-

Susret Orbán – Milanović

strukture ne samo za Hrvatsku nego i za susjedne države kojima JANAF može i želi biti pouzdan partner. Vjerujem kako je nakon našeg razgovora otvoren dodatni prostor za dogovor o energetske suradnji koji će biti na korist i Hrvatskoj i Mađarskoj.”

Drugoga dana, 15. studenoga, dvojica predsjednika uputila su se u Hrvatsku, u Osječko-baranjsku županiju, gdje su u Bilju imali sastanak s predsjednikom i Izvršnim odborom Demokratske zajednice Mađara Hrvatske. Nakon Bilja uputili su se u Kopačevo, gdje su se susreli s predstavnicima mađarske manjine te su se i obratili okupljenima. U kasnim poslijepodnevima satima predsjednik Republike Hrvatske i predsjednik Mađarske stigli su u pečuški Centar Kodály na Dan Hrvata. Prije same svečanosti u predvorju su s predsjednikom HDS-a Ivanom Gukanom pogledali prigodnu izložbu postavljenu u povodu 30. obljetnice Hrvatske državne samouprave i 35. obljetnice Saveza Hrvata u Mađarskoj. Potom su sudjelovali na svečanosti te se i obratili okupljenima. Tim povodom predsjednik Milanović dodijelio je odlikovanja Republike Hrvatske zaslužnim pojedincima i organizacijama.

Uz razvoj bilateralnih odnosa dviju država službeni posjet predsjednika Milanovića Mađarskoj trebao je doprinijeti još boljoj suradnji na području zaštite hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj kao i mađarske nacionalne manjine u Hrvatskoj.

Branka Pavić Blažetin

Susret Sulyok – Milanović

Govoreći o srednjoeuropskoj politici, istaknuo je da obje zemlje podupiru proces pristupanja zemalja zapadnog Balkana Europskoj uniji te se zalažu za zadržavanje te teme na dnevnom redu europskih institucija. Podsjetio je i da su dobrosusjedski odnosi utemeljeni na sporazumu o zaštiti manjina potpisanom prije 30 godina, 1995. godine. „Posebnu pozornost posvećujemo sveobuhvatnoj potpori pograničnim područjima, osobito uzimajući u obzir interese ljudi koji ondje žive”, dodao je.

„Obljetnica je dobra prilika da potvrdimo izvrsnu suradnju između Mađarske i Hrvatske”, rekao je. Podsjetio je i da se „ne samo mađarska nacionalna manjina

DAN HRVATA 2025.

Tradicija koja živi i raste

Donosimo još nekoliko fotografija s ovogodišnjeg Dana Hrvata, koji je održan u veličanstvenoj dvorani pečuskog Centra Kodály, čije je ozračje dalo pravi svečani okvir za dodjelu nagrada pojedincima i institucijama koje su svojim predanim radom obogatile život hrvatske zajednice u Mađarskoj.

Oni koji su tijekom godina uložili znanje, trud i srce u očuvanje hrvatske kulture i identiteta bili su nagrađeni priznanjem Hrvatske državne samouprave, Saveza Hrvata u Mađarskoj, ali i posebnim odličjima koja je uručio predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović.

Na pozornici se u četrdesetpetominutnom kulturnom programu „Tradicija i budućnost“ odvijala prava svečanost hrvatske baštine. Blještavilo dukata i cvancika, raskoš oplećaka, udaranje dječjih nogu u čvrsti podij, ljepota kola, zvonka zbarska pjesma te ritam tamburaške glazbe pokazali su koliko živo, snažno i raznoliko hrvatsko folklorno nasljeđe pulsira u Baranji. Počelo se s izvedbom pjesme himne HDS-a „Po volji Božjoj“, a nastavilo izvedbom pjesama „Oj Baranjo, zelena livado“ i „U livadi pod jasenom“. Zbor je uvijek-bao Štef Prosenjak.

Nastup školskog zbora učenika škole „Miroslav Krleža“

KUD „Tanac“

Večer je bila u znaku plesa, pjesme i tamburice. Našao se tu i četverominutni blok poezije, odnosno čitanja pjesma pjesnika Hrvata u Mađarskoj: Đure Pavića („Mom narodu“), Marka Dekića („Pečuh“, „Tu gdje Dunav...“) te izvedba pjesme Josipa Gujaša Džuretinina „Akordi o Hrvatskoj“. Slike Baranje približene su gledateljima tamburom, plesom i riječju, fotografijom, blokom klasične instrumentalne glazbe, videoprojkcijama, pulsom Baranje.

Vrsne pjevačice

Tamburaški orkestar iz Mohača pod vodstvom Gergelyja Pozsgaija svirao je „Milovao sam garave i plave“, „Jesenje lišće već otpalo je“ i „Dunav, Dunav tiho teče“.

U bloku klasične glazbe nastupi obitelji Jerant i Prosenjak bili su poseban doživljaj.

- Laura Horváth, Ágnes Jéránt i Béla Mátyás Jéránt izveli su na puhačkim instrumentima skladbe „Okretanje“, „Pačići“ i „Todore“.
- Laura Prosenjak, Monika Prosenjak-Gróf, Bálint Prosenjak, Gergő Prosenjak, Štef Prosenjak i Aron Mayer izveli su na klasičnim instrumentima hrvatske narodne pjesme iz Baranje („Majka kćeru na vjenčanje sprema“, „Cura bere cvijeće“, „Na dvije strane – kolo“).

Kukinčani iz KUD-a „Tanac“

Poseban trenutak programa bio je i nastup školskog zbora učenika škole „Miroslav Krleža“ koji je pripremila Marta Rohonczi-Sándorka. Oni su svojim dojmljivom plesnom izvedbom na pjesmu koju su otpjevali, „Himna Krleži“, unijeli svježinu „nekih novih klinaca“ u svečani program. Uz projekciju filma Krležine himne na velikom

Hrvati iz Pomurja na Danu Hrvata

platnu iza njih još su jedanput potvrdili snagu i važnost škole koja danas okuplja više od četiristo učenika. Njihov nastup, oplemenjen mladenačkim entuzijazmom i prepoznatljivom energijom, bio je prava priča o sadašnjosti.

KUD „Baranja” izveo je koreografiju Antuna Vidakovića „Baranjske igre”. Bio je to splet plesova šokačkih Hrvata i bošnjačkih Hrvata.

Na samom kraju programa ovogodišnjeg Dana Hrvata pod nazivom „Tradicija i budućnost” nastupio je KUD „Tanac” s izvedbom koreografije Józsefa Szávaija „Rukovanje”. Kako kaže Szávai, koreografija govori o večeri kad su se mladi momci iz bošnjačkih sela oko Pečuha opraštali od svojih najmilijih – obitelji, djevojke, rodbine – jer je došlo vrijeme za odlazak u vojsku. Sve otpjevane pjesme govore o tome koliko je teško rasti se od doma, voljene djevojke i majke.

Ta se večer nekad održavala u krčmi, gdje je s momcima bio i gajdaš ili tamburaš. Stigle bi djevojke i ostali svirači te bi se razvio posljednji zajednički ples. Momci bi još jedanput pokazali svoju vještinu virtuosnim plesovima sa sitnim titrajućim koracima, a zatim bi uzeli svoje kofere i stvari te krenuli prema vojsci. U to je vrijeme vojna služba trajala vrlo dugo – tri godine. Već bi svanulo, otpjevala bi se još jedna posljednja pjesma i oni bi krenuli na put.

„Građu za koreografiju – pjesme i plesove – dobili smo od Ladislava Matušeka, nekadašnjeg učitelja iz Kukinja i Ate, a prikupljali smo je i u okolnim selima. Glazbu koja se svirala na usnoj harmonici, a koja se u mladosti često svirala djevojkama u Poganu, čuli smo od Kume (Marice Pupina) tijekom lijepih večeri u Semelju. Među pjesmama ima i više od stotinu godina starih koje je Nikola Tordinac zabilježio oko 1886. među pečuškim i kozarskim Hrvatima.”

Ovu je koreografiju davne 1991. godine prvi put postavio na scenu KUD „Tanac” u Semelju. Od tada do danas nije se izvodila,

a njezin prikaz 15. studenoga 2025. u Centru Kodály ostat će nam u dugom sjećanju.

Sve to zajedno – glazba, ples, nagrade, tradicija, zajedništvo – utkalo je predivan okvir u ovogodišnji Dan Hrvata potvrdivši snagu i živost hrvatske zajednice u Mađarskoj, ali i bogatstvo njezine kulturne baštine.

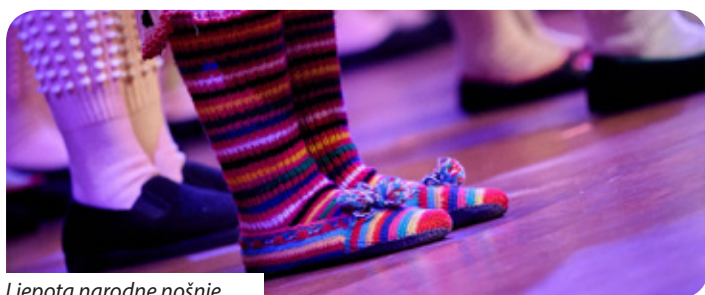
KUD „Baranja”

Sudionici programa:

- plesna skupina Osnovne škole Miroslava Krleže
- združeni zbor pjevača hrvatskih zborova u Baranjskoj županiji: Mješoviti pjevački zbor iz Harkanja, Pjevački zbor „Biser” iz Velikog Kozara, Zbor „Snaše” iz Pogana, Zbor „Karašica” iz Katolja, Zbor „August Šenoa” iz Pečuha i Zbor „Hrastina” iz Udvara
- KUD „Baranja” i KUD „Tanac”
- učenici škole Miroslava Krleže: Oszkar Bolla i Hermina Kanász
- voditeljski par Iva Slavić i Dejan Fajfer te uz njih Lelle Tomszer
- obitelj Jerant na puhačkim instrumentima
- obitelj Prosenjak na klasičnim instrumentima
- tamburaši iz Mohača
- učenici Obrazovnog centra Miroslava Krleže.

Izložbu i videoprojekciju potpisalo je Neprofitno poduzeće „Croatica”. Program je sastavio i režirao Slaven Vidaković, a uvežbali su ga Štef Prosenjak, Zoltan Horvat i Silvestar Balić.

Branka Pavić Blažetin

Ljepota narodne nošnje

„Kulturna baština Bunjevaca bez granica” u Subotici

Običaji, ples, glazba, govor...

Šest udruga iz Srbije i dvije iz Mađarske prikazale su različite elemente baštine bunjevačkih Hrvata: običaje, plesove, pjesme, nošnje, ikavski govor.

Još u XVII. stoljeću dio bunjevačkih Hrvata naselio se u trokutu Subotica – Sombor – Baja. Iako su već više od jednog stoljeća (1921.) razdvojeni državnim granicama, potomci ove „grane” i danas nastoje održavati veze. To, među ostalim, čine i organiziranjem festivala „Kulturna baština Bunjevaca bez granica” svake godine u drugome mjestu. Osmo izdanje festivala održano je u petak 14. studenoga u Subotici, gdje je domaćin bio HKC „Bunjevačko kolo”.

Kolaž običaja

U programu je sudjelovalo šest udruga iz Srbije i dvije iz Mađarske. Uz HKC „Bunjevačko kolo” nastupili su i HKPD „Matija Gubec” iz Tavankute, HGU „Festival bunjevački pisma”, UBH „Dužijanica” i Hrvatska čitaonica iz Subotice, HKUD „Vladimir Nazor” iz Sombora, KUD „Rokoko” iz Čikerije i KUD „Svila” iz Gare.

KUD „Svila” iz Gare

Uvođenjem narativne poveznice ovogodišnjeg programa ponudio je jedan novi koncept. U središtu se tako našla ljubavna priča o mladom paru Mariji i Ivanu (naratori Antonija Kujundžić i Marijan Rukavina) ispričana uz prikaz raznih običaja i svakodnevnih praksi tijekom godine (prelo, korizma, polivači, kraljice, kolo na Dove, kolo, udvaranje pod pendžerom, dužijanica, bandašicino kolo, svatovi). Kroz kolaž običaja predstavljeni su i drugi elementi bunjevačke baštine: plesovi, pjesme, nošnja i govor. Priču koja nas je vodila kroz program napisala je Bernadica Ivanković iz Hrvatske čitaonice.

Izazovi asimilacije

Pretpostavke su da je na sjeveru nekadašnje Bačko-bodroške županije u jednom raz-

KUD „Rokoko” iz Čikerije

doblju živjelo više od 100 000 bunjevačkih Hrvata. Taj je broj danas znatno manji. Unatoč izazovima asimilacije bunjevački Hrvati u Mađarskoj još uvijek u KUD-ovima čuvaju svoju baštinu. Ističu važnost ovakvih manifestacija, a važni su im, kako dodaju, i susreti sa sunarodnjacima preko granice. Iz Mađarske su ove godine sudjelovala dva KUD-a, a jedan je od njih KUD „Svila” iz Gare.

„Sadašnja formacija sastala se 2023. povodom Obiteljskog dana u Gari. Ovo nam je šesti-sedmi nastup od tada. Čast nam je biti na ovom festivalu. Ovo što prikazujemo naučili smo od naših starih, imamo mješovitu skupinu, od djece do starijih generacija”, kaže Mirjana Rudić iz KUD-a „Svila”.

HKUD „Vladimir Nazor” iz Sombora predstavio se također bunjevačkim plesovima.

„Večeras je nastupilo dvanaest plesača. Inače imamo aktivnih 20-25 folkloraša srednje generacije koji su vrlo zauzeti svojim poslovnim i obiteljskim obvezama. Dvije godine unazad radimo na reaktiviranju dječje folklorne skupine kako bismo uključili nove generacije. Inače, asimilacija je jaka, nije da smo na to prisiljeni, već nekako sam tijekom života to donosi sa sobom. Asimilacija je najjača po pitanju našeg govora. Ekavica je u svakodnevici zamijenila ikavicu, ne samo kod djece, mladih i srednje generacije nego čak i kod starijih. Jedino je vjerski dio života taj gdje nema neke asimilacije”, kaže predsjednik Nazora Tomica Vuković.

Prvo izdanje festivala „Kulturna baština Bunjevaca bez granica” održano je 2016. u Tavankutu. Tamošnji „Gubec” vrlo je aktivan u njegovanju i prezentaciji baštine bunjevačkih Hrvata.

„HKPD ‘Matija Gubec’ večeras se predstavio s kraljicama i kolom na Dove. Njeguemo brojne običaje bunjevačkih Hrvata

tijekom godine, uskoro slijedi adventsko vrijeme. I naši mladi članovi vrlo su voljni sudjelovati u tome, nastaviti njegovanje tih tradicija”, kaže Darko Prčić iz HKPD-a „Matija Gubec”.

Poseban značaj

Uz programe „Šokci i baština” i „Srijemci Srijemu” ovo je treća važna manifestacija koju organizira Hrvatsko nacionalno vijeće s Fondacijom za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji „Cro-fond”. Ove godine pokrovitelji su bili Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grad Subotica, a manifestacija se održala uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i medijsko pokroviteljstvo NIU-a „Hrvatska riječ”.

Festival je otvorila predsjednica HNV-a i sadorska zastupnica Jasna Vojnić.

„Naziv ‘Bunjevci bez granica’ nosi dvostruku poruku. Ima poruku da prelazimo granice, dolazeći iz dvije države, ali i da rušimo one naše nevidljive granice koje sami sebi postavljamo i granice koje nas zatvaraju u uske krugove zbog kojih nekad zaboravimo koliko je naša baština vrijedna”, rekla je Vojnić.

Istaknula je i važnost udruga u očuvanju baštine.

„Potičem vas sve da ne budemo samo publika. Uzmite za ruke svoju djecu i uključite ih u udruge, sigurna sam da nećete žaliti. Naše udruge kulture te su koje uz nas mogu dobro i lijepo odgajati našu djecu i sigurna sam da će vam jednog dana, kad budete gledali svoje unuke, to biti na ponos”, dodala je Vojnić.

U okviru festivala posjetitelji su mogli pogledati i izložbu „1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu” u organizaciji ZKVH-a.

D. B. P.

FESTIVAL SARME U SALANTI

U Salanti je 11. listopada u organizaciji udruge Élményvár priređen Festival sarme. Dan je počeo pripremom sarme u mjesnom Domu kulture, gdje su vrijedne ruke složile brojne sarme za mnogobrojne goste koji su se očekivali toga dana.

U poslijepodnevним satima u mjesnoj crkvi svetu misu na hrvatskom jeziku služio je župnik Ladislav Ronta, a nakon mise folklorši – polaznici salantskog narodnog vrtića i članovi KUD-a „Marica” – zaplesali su kolo ispred crkve.

Potom se povorka folklorša i zainteresiranih uz pjesmu i svirku Tamburaškog sastava „Misija” uputila pješice od nijemetske crkve prema mjesnom Domu kulture. U kulturnom programu nastupili su KUD „Marica”, mališani salantskog vrtića, folklorši iz Mišljena, mađarska folklorna skupina „Gergely Józsa” i Tamburaški sastav „Misija”. Slijedila je zajednička degustacija sarme, a potom i bal uz Orkestar „Podravka”.

Dan je ostvaren uz potporu Mjesne samouprave Salante, KUD-a „Marica”, salantskog vrtića i gospođe Márka Pavlovicsa te uz potporu Fonda „Gábor Bethlen”. Pozivu su se odazvali i prijatelji iz Strizivojne.

Hrvati iz Salante, kao i ostali bošnjački Hrvati, još su od 19. stoljeća bili glavni proizvođači kiselog kupusa u okolici Pečuha. A kad su već proizvodili i kiseli tako ukusan kupus, koji je bio na glasu, sasvim je logično da su znali napraviti i izvrsno jelo od kupusa – sarmu. Znaju to i danas, a kako bi to znanje i sačuvali, priređen je prvi Festival sarme u Salanti.

Branka Pavić Blažetin

Dva hrvatska filma na festivalu BIFF

Drugi Međunarodni filmski festival u Budimpešti (BIFF) održao se između 25. listopada i 5. studenog u kinu Corvin. U devet dana prikazano je 36 filmova i više od 50 projekcija, a među njima i dva hrvatska filma. Mađarska premijera filma Igora Bezinovića **„Fiume o morte!”** („Fiume ili smrt!”), koji je nedavno najavljen kao službeni hrvatski kandidat za Oscara, prikazana je 30. listopada, a sljedeći dan posjetitelji festivala mogli su pogledati film **„God Will Not Help”** („Bog neće pomoći”) redateljice Hane Jušić. Filmovi su prikazani s engleskim i mađarskim titlovima, što ih je učinilo dostupnima široj publici. Projekcije filma posjetili su brojni članovi hrvatske zajednice u Mađarskoj, među njima i veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić.

Radnja filma „Fiume o morte!” odvija se na ruševinama Austro-Ugarske Monarhije. U Rijeci (Fiume) 1919. pojavljuje se pjesnik s poremećajem ličnosti Gabriele D’Annunzio i vojnom snagom zauzima grad proglašavajući sebe vladarom. D’Annunzijeve 16 mjeseci groteskne tiranije oživljavaju građani Rijeke u inovativnom filmu Igora Bezinovića. Bizarno kraljevstvo Gabrielea D’Annunzia može se smatrati predznakom talijanskog fašizma i, iako talijanska država mora okončati neugodan incident koji traje 16 mjeseci, nekoliko godina poslije, dolaskom Benita Mussolinija na vlast, Gabriele D’Annunzio ulazi u talijanski povijesni panteon kao nacionalni heroj.

Dokumentarno-igrani film već je osvojio glavnu nagradu glavnog natjecateljskog programa (Tiger) 54. izdanja Međunarodnog filmskog festivala u Rotterdamu. Riječ je o prvom hrvatskom filmu koji je dosad osvojio glavnu nagradu na tom prestižnom filmskom festivalu. Osim toga, filmu je pripala i nagrada FIPRESCI, koju dodjeljuje Međunarodno udruženje filmskih kritičara.

IGOR BEZINOVIĆ redatelj je rođen u Rijeci. Među njegovim su filmovima „Blokada” (2012., Oktavijan za najbolji hrvatski dokumentarni film), „Veruda” (2015., Oktavijan za najbolji hrvatski dokumentarni film) i „Kratki izlet” (2017., Velika Zlatna Arena za najbolji hrvatski igrani film) te brojni kratki filmovi. Njegova su djela prikazana na uglednim festivalima, uključujući Međunarodni filmski festival u Rotterdamu, DOK Leipzig, IDFF Jihlava i Winterthur Short Film Festival.

Film „God Will Not Help” redateljice Hane Jušić koprodukcija je u koju je uključeno više zemalja: Hrvatska, Italija, Rumunjska, Grčka, Francuska, Slovenija. U filmu se govori na hrvatskom i španjolskom jeziku. Radnja se odvija na prijelazu iz 19. stoljeća u Hrvatskoj te prati dolazak strankinje Terese iz udaljenog Čilea u udaljenu, strogo organiziranu i izoliranu planinsku pastirsku zajednicu. Ona tvrdi da je udovica njihova najstarijeg brata, koji ih je prije nekoliko godina napustio u nadi za boljim životom. Njezin dolazak uzdr-

ma hijerarhijske obiteljske odnose, a njezina drukčija osobnost brzo izaziva sukobe u klanu, čija nepovjerenja prema nepoznatima otkrivaju duboko ukopane napetosti.

Nakon što je redateljica Hana Jušić osvojila festivalske simpatije svojim debi-filmom („Ne gledaj mi u pijat”, 2016.), predstavila se još složenijim drugim filmom. Njezina prekrasno snimljena, mračna feministička priča oblikovno je jednako dotjerana koliko je i hrabri žanrovski eksperiment, kombinacija etnografskih motiva s kostimiranim *westernom*. Monumentalni prikaz hrvatskog planinskog krajolika spaja se s osjetljivom glumačkom izvedbom Manuele Martelli i Ane Marije Veselčić.

HANA JUŠIĆ rođena je 1983. godine, magistrirala je režiju filma i televizije na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu nakon što je diplomirala komparativnu književnost te engleski jezik i književnost. Napisala je i režirala brojne kratke filmove prije nego što je 2016. godine režirala svoj dugometražni prviijenac „Ne gledaj mi u pijat”. Premijera filma održana je u programu Venice Days 2016., gdje je osvojio nagradu za najbolji europski film prije nego što je prikazan na više od stotinu festivala. Osvojio je više od 30 nagrada, uključujući Fedeora za najbolji europski film na Days of Venice, nagradu za najbolju režiju na Tokijskom međunarodnom filmskom festivalu, glavnu nagradu na Festivalu Crossing Europe u Linzu,

nagradu za najbolji dugometražni film na Seminci u Valladolidu te nagradu za najbolju glumicu na Vilniuskom međunarodnom filmskom festivalu. Osim tog filma među njezinim scenarijskim radovima nalaze se dva dugometražna filma i televizijska serija „Područje bez signala” (2021.).

Kršul

TRENUTAK ZA PJESMU

Lanjska pjesma

*Mirišu silno bijeli cvjetovi
i pada sitna kiša proljetna,
ja kisnem sam.*

*O niko ne zna kako je
teško hoditi sam i bolestan,
bez igdje ikog svoga,
u zlatno proljeće.*

*U srcu mome nema ljubavi,
u srcu mom su tavní spomeni,
davní i mučni.*

*Silno mirišu bijeli cv'jetovi.
Kisnem. Bez mira, bez ljubavi.
Sam i žalostan.*

Ivo Andrić

50 godina istraživanja o narodnostima

Njemački narodnosni muzej u Tati bio je 27. listopada domaćin konferencije koju su organizirali Mađarsko etnološko društvo i Muzej „Kuny Domokos”. Događanje je pružilo pregled istraživanja narodnosti u proteklih 50 godina.

Skup su otvorili voditelj odjela pri Državnom tajništvu za crkvene i narodnosne odnose u Uredu premijera Richárd Tircsi i glavni ravnatelj Etnografskog muzeja u Budimpešti dr. Lajos Kemecsi, dok je u ime Muzeja „Kuny Domokos” u Tati sudionike pozdravio dr. Richárd Schmidt Mayer.

Prva velika konferencija o narodnostima održana je prije 50 godina, 1975. u Békéscsabi, čime je započet dugogodišnji stručni programski ciklus. Tri godine prije toga

osnovan je narodnosni odsjek Mađarskog etnološkog društva, koji je tad bio jedan od glavnih pokretača prvog skupa, a i ove je godine organizirao jubilarnu, retrospektivnu konferenciju u Tati.

Na cjelodnevnom stručnom skupu izlaganja su se bavila, među ostalim, radom istraživača narodnosti Ernőa Eperjessyja, hrvatskim i srpskim muzejskim zbirkama u Mađarskoj te najnovijim etnološkim publikacijama o narodnostima. Rad Muzeja Dorottye

„Šokačka rič 23”

U organizaciji osječkoga Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti 7. i 8. studenoga u Bačkom Monoštoru održana je znanstvena, književna i kulturna manifestacija „Šokačka rič 23”. U okviru manifestacije održan je i Znanstveni skup „Slavonski dijalekt” s međunarodnim sudjelovanjem čija je središnja tema bila „Govori slavonskoga dijalekta zapadnobačkog Podunavlja”. Lokacija održavanja skupa svake se godine mijenja, a ove je godine red došao na Vojvodinu. Kako u Monoštoru djeluje osnovna škola s cjelovitom nastavom i velikim brojem učenika na izornoj nastavi hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture – pravim čuvarima šokačke ikavice – tako je pala i odluka da domaćin skupa bude upravo to mjesto.

Organizator je skupa Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku uz brojne partnere iz Hrvatske i Srbije: ZKVH, OŠ „22. oktobar”, KUDH Bodrog i HNV. Cilj je skupa očuvati i istražiti slavonski dijalekt, njegovu književnu i kulturnu baštinu te ga vrednovati u suvremenom kontekstu.

Na skupu je iz Mađarske sudjelovala dr. sc. Marija Prakatur, koja je izlagala na temu „O Zakladi Za hrvatsku (šokačku) omladinu”.

Branka Pavić Blažetin

Dr. sc. Sándor Horváth

Kanizsai, jedine južnoslavenske središnje ustanove u zemlji, predstavila je dr. sc. Andrea Hasanović-Kolutác, ravnateljica muzeja, koju je na konferenciju pratila Zsannett Békefiné Faulstich, muzejska pedagoginja. Dr. sc. Sándor Horváth izlagao je na temu „Povijest narodnosnog odjela Mađarskog etnološkog društva i rad narodnosnog istraživača Ernőa Eperjessyja”.

Dr. sc. Andrea Hasanović-Kolutác

Bogatstvo...

Vez šokačke Hrvatice iz Kašada

Glavni ravnatelj Etnografskog muzeja u Budimpešti dr. Lajos Kemecsi između ostaloga je rekao: „U Europi, osim na Islandu, u svakoj zemlji žive narodnosti uz većinski narod. U Mađarskoj je to posebno naglašeno jer se državne granice ne podudaraju s granicama nacije. Sedamdesetih godina Mađarsko etnološko društvo pokrenulo je ovaj niz programa s dvostrukim ciljem: s jedne strane, da se istakne uloga narodnosti koje žive u Mađarskoj – sve ono što jača i obogaćuje našu zajedničku kulturu, a s druge strane da se, izravno ili neizravno, pokaže primjer kulturnim i znanstvenim institucijama u susjednim zemljama koje predstavljaju većinske narode te tako potakne i podrži očuvanje kulture Mađara koji ondje žive u manjini.”

Branka Pavić Blažetin

III. Susret hrvatskih folklornih društava u Mađarskoj

U organizaciji Hrvatske samouprave Semelja 18. listopada priređen je III. Susret hrvatskih folklornih društava u Mađarskoj. Priredba je održana u Hrvatsko-mađarskom kulturnom centru naselja. Okupili su se brojni Semeljčani i Hrvati iz Baranjske županije. U bogatom programu nastupili su KUD „Mohač” iz Mohača (Baranjska županija), KUD „Olovni gaz” iz mjesta Olovo u Bosni i Hercegovini, KUD „Sumarton” iz Sumartona (Zalska županija) te Folklorno društvo „Biser” iz Dušnoka (Bačko-kiškunska županija).

Hrvatsko-mađarski kulturni centar bio je prepun posjetitelja. Delegacija iz prijateljske Općine Semeljci na čelu s načelnikom Mirkom Mihaljevićem posjetila je Semelj i susrela se s vodstvom sela – načelnikom Józsefom Kumlijem i predsjednikom Hrvatske samouprave Semelja Mišom Šarošcem – te nazočila kulturnom programu. Kako je za Hrvatski glasnik izjavio načelnik općine Mirko Mihaljević, nastavljaju graditi dosadašnju plodnu suradnju sa Semeljom te se nadaju i zajedničkim budućim projektima koji će biti korisni objema stranama. Među uzvanicima organizatori su mogli pozdraviti generalnog konzula Dragu Horvata i glasnogovornika Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozu Solgu.

Folklorno društvo „Biser”

KUD „Mohač”

KUD „Mohač” iz Mohača djeluje pod vodstvom neumornog Stipana Filakovića već više od pet desetljeća. I ovoga su puta, među ostalim, izveli jednu od najboljih koreografija Stipana Filakovića, „Veseo i tužan Semartin”, scensku priču o selu u kojem danas više nema Hrvata. Ostala je tek uspomena, svojevrsni memento životu koji je nepovratno nestao, o spomenicima i grobovima koje zatire zub vremena, o nestanku svijeta koji je živio stotinama godina. Priča kroz ples i pjesmu te naraciju stihova Anke Gatai Matović i ovoga je puta dirnula publiku.

Potom se predstavio i Ženski pjevački zbor KUD-a „Mohač”, koji je očarao publiku izvedbom spleta hrvatskih pjesama. KUD i zbor nastupili su uz pratnju Orkestra „Čefa”.

KUD „Olovni gaz” iz mjesta Olovo u Bosni i Hercegovini u sklopu dvodnevnog boravka kod Hrvata Vršende i Mišljena ostvario je i nastup u Semelju. Oduševili su publiku izvedbom poznatih bosanskih plesova, kako su sami rekli, predstavljajući tako Bosnu i Hercegovinu i njihovu „čaršiju”. KUD surađuje s folklorašima iz Narda u Republici Hrvatskoj, s KUD-om Nard te s Hrvatskom samoupravom Vršende i Hrvatskom samoupravom Mišljena. Tako su u Olovu već gostovali vršendska plesna skupina „Bubice” i Tamburaški sastav „Misija”. Predsjednica je KUD-a Azra Omerović, a društvo je svoj rad uspješno obnovilo 2023. godine.

KUD „Olovni gaz” dolazi iz Olova, grada koji se nalazi otprilike 50 kilometara od glavnog grada Bosne i Hercegovine, Sarajeva, i broji

oko 8000 stanovnika. Društvo ima 103 aktivna člana raspoređena u više sekcija: folklornu, dramsku, likovnu i orkestar. KUD je organizator vlastite manifestacije – Međunarodnog festivala folklornog prijateljstva „Olovo, na tri rijeke čaršijo”.

KUD „Sumarton” iz Sumartona 2026. godine proslavit će 30. obljetnicu osnutka i kontinuiranog djelovanja. Društvo djeluje u više sekcija: imaju plesnu, tamburašku, pjevački zbor i dramsku sekciju. Organizator je nadaleko poznatog festivala „Zlevanka, vino i tambure”, a svake godine u došašću članovi KUD-a prirede scensku igru „Žive jaslice”. Ovoga puta predstavili su se pomurskim plesovima svojega kraja i pjesmom. Folklornu sekciju vodi i koreografiju potpisuje Gordana Gujaš.

Folklorno društvo „Biser” iz Dušnoka sve je poznatije i izvan Dušnoka. Odlikuju ga brojni nastupi te organizacija događanja u vlastitom selu. Njeguju ples i pjesmu rackih Hrvata iz Dušnoka te surađuju s brojnim društvima, među kojima je i pečuški KUD „Tanac”. Ta suradnja dovela je i do koreografije koju je s njima uvježbao voditelj KUD-a „Tanac” József Szávai. Ove večeri izveli su Szávaijevu koreografiju „Doktore...”, splet plesova i pjesme santovačkih šokačkih Hrvata.

Dio nazočnih

Nakon kulturnog programa slijedila je zajednička večera za izvođače i brojne posjetitelje. Izvrzni perkelt od jelena skuhaio je Tamás Divjak, a uz to su se nudila jela od peradi i svinjetine. Nakon večere slijedio je bal do ranih jutarnjih sati uz mohački Orkestar „Planina”.

Branka Pavić Blažetin

Natjecanje u kazivanju stihova i priča na hrvatskom jeziku u Koljnofu

U Osnovnoj školi i čuvarnici Mihovila Nakovića u Koljnofu 21. listopada održano je županijsko natjecanje u kazivanju stihova i priča na hrvatskom jeziku. Nazočne učiteljice i natjecatelje pozdravila je ravnateljica škole Ágnes Sárközi, koja je istaknula kako se ovo natjecanje održava već tridesetu godinu zaredom te izrazila zadovoljstvo što se tradicija uspješno nastavlja. Naglasila je i kako se svake godine iznova potvrđuje da učenici s velikim žarom recitiraju i čitaju pjesme i tekstove na gradišćanskohrvatskom jeziku.

S nagradom u ruci

Od 2022. godine natjecanje ima zadanu temu, a ovogodišnja tema bila je „Obitelj, familija“. Učenici nižih razreda recitali su pjesme, dok su učenici viših razreda čitali prozne tekstove.

Dan je počeo kratkim kulturnim programom. Učenici 5. razreda izveli su bajku „Ripa“, a učenici 4. razreda prikazali su priču o kravati uz kratku scenu u kojoj su dočarali vojnike u francuskoj vojsci. U priči se jedan francuski vojnik divi maramama koje nose hrvatski vojnici, pa i sam otkine dio svojeg sakoa i zaveže ga oko vrata. Tako nastaje kravata. Učenik David Fung izveo je pjesmu „Cesarica“ uz pratnju na klaviru, čime je dodatno obogatio svečani program.

Učenici bizonjske škole

Učenici koljnofske škole

Nakon programa počelo je natjecanje koje su pratila dva stručna ocjenjivačka povjerenstva. Dok su se učenici natjecali, za učiteljice je predavanje o svetom Martinu održao etnolog dr. Šandor Horvat.

REZULTATI NATJECANJA

1. kategorija (1. i 2. razred)

1. Ana Székely, 2. r. (Koljnof)
 2. Dóra Ferenczy, 2. r. (Koljnof)
 3. Blanka Karcsics, 2. r. (Gornji Četar)
- Posebna nagrada: Sára Tóth, 2. r. (Gornji Četar)

2. kategorija (3. i 4. razred)

1. Leila Begovits, 4. r. (Koljnof)
 2. Anna Filipovits, 3. r. (Petrovo Selo)
 3. Maja Kolnhof, 4. r. (Gornji Četar)
- Posebna nagrada: Bojan Handler, 3. r. (Petrovo Selo)

3. kategorija (5. i 6. razred)

1. Áron Vass, 6. r. (Sambotel)
 2. Magdalena Kovács, 5. r. (Kiseg)
 3. Dinara Bertha, 5. r. (Horpač)
- Posebna nagrada: Léna Kicina, 5. r. (Koljnof)

4. kategorija (7. i 8. razred)

1. Flórián Kovács, 8. r. (Kiseg)
 2. Vera Teklits, 8. r. (Petrovo Selo)
 3. Áron Farkas, 7. r. (Horpač)
- Posebna nagrada: Antonija Kohuth, 8. r. (Petrovo Selo)

U stručnom povjerenstvu u nižim razredima bili su Mirjana Matašin (članica žirija iz Hrvatske), Mirjana Steiner (suradnica Zbirke sakralne umjetnosti u Židanu) i Tereza Kolonović Danijel (bivša ravnateljica koljnofske škole). U povjerenstvu za više razrede bili su Štefan Zvonarić (umirovljeni ravnatelj škole u Velikom Borištofu, Austrija), Marija Pilšić (predsjednica Hrvatske samouprave Đursko-mošonsko-šopronske županije) i Krešimir Matašin (umirovljeni ravnatelj škole u Vukovini, Hrvatska).

Branka Pavić Blažetin • Foto: Organizatori

Blagoslov bunjevačkog spomen-groblja u senčanskom groblju u Kaćmaru

Uoči blagdana Svih svetih, 31. listopada ove godine, Hrvatska samouprava Kaćmara organizirala je svečanost u povodu blagoslova lijepo uređena bunjevačkog spomen-groblja u senčanskom groblju. Na svečanosti su se okupili pripadnici mjesne zajednice bunjevačkih Hrvata, ali i uzvanici – među ostalima i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gudan te predstavnici hrvatskih medija u Mađarskoj. Bunjevačko spomen-groblje posvetio je vlč. Sabolč Tomašković, koji je nakon svečanosti prikazao i misno slavlje u kaćmarskoj župnoj crkvi svetog Ivana Nepomuka. Svečanost je uljepšao i Ženski pjevački zbor Hrvatske samouprave Kaćmara. Nakon mise druženje je nastavljeno u Narodnosnom domu, u zgradi bivše bunjevačke škole u Kaćmaru.

„Godine 2023. prijavili smo se na natječaj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i s radošću mogu reći da smo dobili potporu. Nažalost, sredstva su stigla tek krajem godine, pa se realizacija projekta prenijela na 2024. Radove smo morali uskladiti s izvođačem, pa su mogli početi tek u jesen. Uz pomoć dobrih ljudi i nekoliko donacija prikupili smo napuštene, porušene križeve i nadgrobne spomenike koje smo dali očistiti i obnoviti, a čistili smo i mi sami kao volonteri. Danas ti križevi imaju dostojno mjesto u ovom spomen-groblju“, kazala je uz ostalo predsjednica Hrvatske samouprave Kaćmara Teza Balažić u svojem prigodnom govoru.

Kako je uz ostalo naglasila, pronašli su i osam križeva iz Prvog svjetskog rata te ih sve očistili. Jedan križ platila je privatna osoba iz Baje i ti su križevi sačuvani. Oni se nalaze ispred i pored spomen-groblja s desne strane. Obratili su se Ministarstvu obrane Republike Mađarske, točnije ustanovi koja se bavi vojnim grobovima. Vrlo su im brzo odgovorili i zamolili ih da ne diraju te grobove jer će oni obaviti stručnu procjenu. To se i dogodilo početkom 2025. godine, kad su posjetili Kaćmar i pregledali stanje na terenu. Planira se da će se ekshumacija obaviti 2026. godine, pa će se i ostvarenje projekta produžiti.

Bunjevačko spomen-groblje posvetio je vlč. Sabolč Tomašković

„Ovo mjesto nije samo groblje. Ovo je i naša povijest. Ovdje počivaju naši predci – naši roditelji, djedovi i bake, pradjedovi, rođaci, poznanici. Oni koji su svojim životom i radom oblikovali našu zajednicu.“

Senta je nekad bila naseljena Bunjevcima. Od središta mjesta dijelio ih je mali potok koji izvire iz Latinovičeva dvorca i utječe u Kígyós. U Senti je tad bilo oko 500 skromnih, ali uređenih kuća, dvije mijane, trgovina, groblje, vrtić i škola. Živjeli su ondje siromašni, ali vrijedni ljudi. Malo ih je imalo priliku nastaviti školovanje, ali neki su završili i građansku školu. Nakon Drugog svjetskog rata, 1946. godine, osnovana je bunjevačka škola koja danas služi kao narodnosni dom. U tom su razdoblju u prosvjeti djelovali mnogi poznati članovi naše zajednice, Senčani: Stipan Vujić, direktor Hrvatsko-srpske gimnazije u Budimpešti, Ivan Gudan, direktor pečuške hrvatske osnovne škole, Joso Vujkov, zamjenik direktora pečuške hrvatske škole, Ana Vujkov, učiteljica u Kaćmaru, Liza Šaić, nastavnica u Vršendi, Zeno Mamužić, direktor škole u Batanji, dr. Bariša Fekete, nastavnik i direktor u Kaćmaru, a poslije i nadzornik. Svi oni školovali su se za učitelje i ostavili velik trag u našem narodu.

„Ono što smo danas zajedno stvorili želimo prenijeti na našu djecu i unuke. Čuvajmo uspomenu, poštujmo svoje korijene i gradimo svoju budućnost zajedno“, zaključila je Teza Balažić u ime Hrvatske samouprave Kaćmara zahvalivši svima koji su na bilo koji način pridonijeli ostvarenju projekta, zastupnicama Hrvatske samouprave Kaćmara i Klubu umirovljenika. Zahvalila je i dušnočkom župniku, velečasnom Sabolču Tomaškoviću rodom iz Kaćmara, baškutskom i garskom župniku velečasnom Tiboru Szűcsu te kantorici Erzsébet Bokor Horváth.

S. B.

Bunjevačko spomen-groblje

Predsjednica je nadalje spomenula da se Senčani, posebno starije osobe, i dalje javljaju da bi nadgrobne spomenike svoje rodbine premjestili u ovo bunjevačko spomen-groblje. Pritom je izrazila nadu da će projekt nastaviti mladi naraštaji i da će se mjesto popuniti i s drugim Senčanima. Zahvalila je i Ivanu Gudan, predsjedniku Hrvatske državne samouprave, koji je iz svojeg predsjedničkog fonda osigurao 100 000 forinti za izradu spomen-stupa. Kao i za nas koji smo ovdje, i njemu puno znači ovo mjesto.

Mala stranica

BLAGDAN SV. LUCIJE Sije se pšenica

Blagdan sv. Lucije dan je na koji se već tradicionalno sije božićna pšenica. Lucija znači svjetlo i, u danima kad su noći duge i dani kratki, ona naviješta veliko svjetlo božićne noći koja uskoro dolazi. U narodu se svetoj Luciji pripisivala velika moć jer se vjerovalo da ona zimskom suncu ponovno vraća snagu, odnosno svjetlost koja zagrijava mrzlu zemlju. Sijanje božićne pšenice lijep je običaj kojem se posebno vesele djeca jer od tog dana svaki dan

do Božića imaju poseban zadatak – zaliti pšenicu i provjeriti napreduje li dobro. Smisao sijanja božićne pšenice u narodnom je vjerovanju da će cijela nova godina biti uspješnija i plodnija ako se pšenica do Božića lijepo zazeleni te bude gusta i visoka.

Pšenica se može posijati na više načina, a mi ćemo vam predstaviti jedan.

U male teglice treba staviti zemlju (dobro je na dno teglice staviti drenažu, krupnije kamenčiće ili male grančice, kako bi se suvišna vlaga i tekućina mogla otjecati). Zatim ide sloj zemlje, sloj zrnja pšenice pa tanki sloj zemlje. Zemlju treba održavati vlažnom.

Kad pšenica dovoljno naraste, potrebno ju je urediti – podrezati vrhove da budu lijepi i jednaki te zavezati ukrasnu vrpcom. Možete po želji u sredinu posudice, još prije nego što pšenica počne klijati, staviti svijeću koja će jako lijepo titrati u božićnoj noći usred izrasle pšenice.

S blagdanom sv. Lucije povezane su mnoge priče i anegdote, vjerovanja, običaji.

- ▶ Vjerovanja povezana s očima i svjetlom – na Luciju bilo je zabranjeno prestići, tkati i šivati.
- ▶ Povezuju se i običaji i različita predviđanja. Tako se po 12 dana između Lucije i Božića ili po 12 kriški posoljenog luka predviđalo vrijeme za svih 12 mjeseci u nadolazećoj godini. U nekim selima djevojke bi na 11 papirića napisale imena potencijalnih ženika, a jedan ostavile prazan. Zatim bi zgužvane papiriće i svaki dan zapalile jedan ne znajući čije se ime nalazi na njemu. Na Božić bi odmotale preostali papirić pa znale ime ženika ili bi znale da se neće udati ako im je ostao prazni papirić.
- ▶ Zadržalo se vjerovanje da onaj tko na Sv. Luciju počne praviti stolčič pa ga svaki dan izradi toliko da bude gotov na Badnjak, na polnoćki u crkvi može stati na njega, okrenuti se prema vjericima i jasno vidjeti vještice među nazočnim ženama.

Beta

Četiri svijeće na vijencu

Još nas samo dva tjedna dijele od toga da zapalimo sve svijeće na adventskom vijencu. Razdoblje koje traje od prve do četvrte adventske nedjelje na hrvatskom jeziku naziva se došašćem.

Riječ *došašće* potječe od glagola *doći*, baš kao i riječ *advent* (od latinske riječi *adventus*, što znači 'dolazak'). Sama riječ već govori o tome da netko dolazi. Razdoblje došašća označava vrijeme prije Božića u kojem iščekujemo dolazak Božića, rođenje Kristovo i Kristov drugi dolazak. Od 1. prosinca do 25. prosinca traju posebni dani, njih 24. Stoga na adventskim kalendarima koji se mogu kupiti ili pripremiti postoje 24 vratašca. Prvi takav adventski kalendar izrađen je prije više od 160 godina. I što se više bliži blagdan Božića, sve se više radujemo otvaranju novih vrata na tom kalendaru. Prva nedjelja došašća uvijek se obilježava na prvu nedjelju nakon 26. studenoga. To znači da došašće svake godine traje različit broj dana. Tih tjedana slave se svete mise kojima se vjernici posebno

pripravljaju za Božić. U mnogim crkvama slave se zornice, u radno jutro, prije nego što počne svakodnevnica. Pale se svijeće na adventskom vijencu i pjevaju se posebne pjesme u kojima se očekuje dolazak Krista Spasitelja. I u domovima se uređuju i postavljaju adventski vijenci. Svake nedjelje došašća na tom vijencu palimo novu svijeću. Sve do četvrte nedjelje došašća – kad na vijencu gore sve četiri svijeće. Svjetlo svijeća pokazuje nam da se bliži Isusovo rođenje. Kad se na adventskom vijencu zapali četvrta svijeća i kad su na adventskom kalendaru otvorena zadnja vrata, kad se u obiteljskom domu okiti božićno drveće, znamo da će uskoro nastupiti Božić, Isusov rođendan.

Beta

Promocija u rodnom mjestu

U organizaciji Hrvatske samouprave Jegerseka, Hrvatske samouprave Zalske županije, Hrvatske samouprave Sumartona i Neprofitnog poduzeća „Croatica“ 17. studenoga u Sumartonu je predstavljena šesta knjiga umirovljenog novinara Josipa Mihovića „A két megannyi változata / Bezbroj nijansi plavetnila“. Na književnom susretu u ime organizatora prisutne je pozdravila Anica Kovač, predsjednica Hrvatske samouprave Zalske županije, a razgovor s autorom o knjizi putopisa, eseja i drugih napisa na hrvatskom i mađarskom jeziku vodila je urednica izdanja Timea Šakan-Škrilin, ravnateljica Neprofitnog poduzeća za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost „Croatica“. Članovi Pjevačkog zbora Sumartona pjevanjem hrvatskih pjesama obogatili su književni susret.

Najnovije izdanje Josipa Mihovića stiglo je i u autorovo rodno mjesto, u Sumarton, kako bi se i pomurska zajednica upoznala s njegovim temama. Jedan dio tih tema veže se upravo uz taj kraj. Zainteresirani iz okolnih hrvatskih pomorskih mjesta rado su slušali o zanimljivim krajevima Hrvatske koji su većinom poznati i njima, međutim možda nisu toliko informirani o raznim pojedinostima te nisu istražili njihovu povezanost s mađarskom kulturom. To je za njih učinio autor Mihović, koji uvijek traga za hrvatsko-mađarskim vezama.

Knjiga je prvi put predstavljena u Jegerseku, a ovaj put u Sumartonu, pa su upravo zbog toga bili istaknuti sadržaji koji se povezuju s tim mjestom, npr. opis pomorskih

svatovskih i žetvenih običaja, reportaža o sadašnjem i bivšem župniku sela, odnosno o mladom svećeniku koji je rođen upravo u Sumartonu te o bogoslovu podrijetlom iz Kerestura. O mnogim temama razvila se rasprava, a potaknute su i neke druge koje bi se možda mogle ubuduće obraditi. Autor Mihović nije tajio da ima planove i za ubuduće, ima tekstove koje priprema za sljedeću knjigu. U njoj će se ponovno pozabaviti plavom bojom i, naravno, njezinom povezanošću s morem. Bavit će se i zaštitnikom Sumartona, Hrvatima koji su emigrirali u daleke zemlje, a još ga zanimaju i hrvatsko-mađarske veze u Crikvenici. Dakako, tu su i druge teme iz zajedničkog suživota Mađara i Hrvata.

Josip Mihović

Urednica knjige Timea Šakan-Škrilin izvijestila je nazočne kako je izdanje nastalo zahvaljujući potpori Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske. Osim Mihovićeve knjige nudila je nova izdanja Croatice, među ostalima nedavno objavljenu zbirku pjesama Katarine Gubinski Takač „Za vrati-ma“. Hrvatske samouprave pomorskih mjesta i Hrvatska samouprava Zalske županije kupile su razna Croatiačina izdanja za školske i mjesne knjižnice.

Beta

PROMOVIRANJE HRVATSKOG FOLKLORA

Hrvatska samouprava „Stipan Blažetin“ u Serdahelu pokrenula je redovite plesačnice kako bi promovirala hrvatski folklor u krugu žitelja. Nakon društveno-političkih promjena u Serdahelu je prestala djelovati Plesna skupina „Mura“ i nije se ponovno utemeljila. Mnogi ljubitelji folklor iz Serdahela uključili su se u plesnu skupinu susjednog mjesta, u KUD „Sumarton“. U mjesnoj osnovnoj školi poučavao se narodni ples, a i dandanas mladi se mogu upisati na plesne radionice. Međutim, nakon što završe osnovnoškolsko školovanje, oni ne nastavljaju s plesom. Hrvatska samouprava svoje je dosadašnje napore uložila u utemeljenje i djelovanje tamburaškog sastava. Višegodišnje ulaganje rezultiralo je osnivanjem Tamburaškog sastava „Pomur-

Uvježbavanje koraka

ske žice“. Budući da u Serdahelu djeluje dobra tamburaška skupina, koja svira i glazbu raznih hrvatskih plesova, hrvatska samouprava voljela bi da se postupno utemelji i plesna skupina. Na prvu plesačnicu prijavilo se mnoštvo zainteresiranih, čemu se vrlo radovala predsjednica hrvatske samouprave Timea Reicher Székely. Bilo je plesača od predškolske do umirovljeničke dobi. Voditeljica je plesačnice Gordana Gujaš, koja uz učenje koraka hrvatskih plesova sudionicima govori o karakteristikama raznih plesova Hrvata u Mađarskoj. Plesačnice će se održavati svakoga tjedna. Prvi put učili su se koraci pomorskih plesova koji su jednostavniji, no ako plesači budu ustrajni, imat će priliku naučiti i malo teže plesove.

Beta

Prekogranična prijateljstva i susret raseljenih Vršendžana

II. druženje na Puškašu i Šokački piknik

Hrvatima koji žive u Vršendi veoma su važna prekogranična prijateljstva, pa tako već više godina gaje dobre odnose i s mještanima općine Draž. Početci prijateljstva sežu u sedamdesete godine, a oni koji su uspostavili te kontakte već su stariji. Prijateljstva danas njeguje malo mlađa generacija. Godinama traje suradnja s članovima ribičkog društva „Linjak“, a ove godine susreti su bili česti.

Najvažnija je bila prekogranična priredba „Druženje na Puškašu“, koja je održana 9. kolovoza (već drugi put) u organizaciji Hrvatske samouprave Vršende i suorganizaciji udruge „Naši ljudi“ i ŠRD-a „Linjak“ na Topoljskom Dunavcu. Bilo nam je veoma drago što su nam se pridružili i Hrvati iz Gradišća i Zale te iz Šomođa. Dan je protekao uz dobru tamburašku glazbu, zajedno se kuhalo, jelo, a ljubitelji pecanja imali su mogućnost upecati koju ribu. Kako je bio lijep i sunčan dan, neki su se i kupali u Dunavcu. Ribolovci s obiju strana granice ponovno su se sastali na natjecateljskoj stazi Topoljskog Dunavca na natjecanju KUP-a Linjak 19. listopada.

Na izletu

S nagradom u ruci

Tradicionalni Šokački piknik ove je godine dobio novi smisao. Naime, 27. rujna u dvorištu Šokačke čitaonice u Vršendi okupili su se ponajprije Hrvati čiji roditelji potječu iz Vršende, a oni su se rodili u nekom od susjednih naselja ili gradova – Surdukinju, Pečuhu, Njaradu, Poganu, Bolji, Mohaču. Pikniku su se pridružili i Hrvati iz Kukinja, Bremena i Mišljena. Naravno, povelili su i svoje prijatelje, pa su uz dobru svirku TS-a „Misijsa“ mjesna udruga šokačkih Hrvata i HS Vršende uspjeli organizirati veseli susret raseljenih Vršendžana. Održalo se natjecanje u kuhanju jela od graha, a natjecalo se jedanaest ekipa. Ocjenjivački sud koji su činili Ivo Šajnović, Mišika Kovačević i Ivica Balatinac proglasio je pobjednika – ekipu iz Surdukinja čija je glavna kuharica bila Zorica Kovačević. Drugo mjesto osvojila je ekipa Mišljena na čelu s kuharicom Žofikom Andraš, a treće mjesto osvojila je ekipa Vaslavec-Sabo iz Mohača.

Izlet na otok Korčulu

Kuhanje graha

Mnogi programi vršendskih hrvatskih organizacija ove godine ostvaruju se uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Tako i izleti na otok Korčulu i u Opuzen (u Hrvatskoj) te u Blagaj, Mostar i Sarajevo (u BiH), sudjelovanja na programima prijateljskih naselja, a uoči Božića priprema se velika priredba „Susret hrvatskih crkvenih zborova“ i obilježavanje dvadesete obljetnice utemeljenja Kulturne i vjerske udruge šokačkih Hrvata u Vršendi.

Marijana Balatinac

SUBOTICA – Ovogodišnji, 24. Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova održani su u Subotici od 22. do 25. listopada, u Mjesecu knjige. Tema manifestacije bila je „1100 godina Hrvatskog Kraljevstva“. Program je obuhvatio književne, znanstvene i kulturne sadržaje te je uključio učenike osnovnih i srednjih škola kao i širu publiku.

U srijedu 22. listopada otvoren je Književni salon, a sutradan je održan program „Narodna književnost u školi“, posvećen Balintu Vujkovu – Didi. Održan je i susret mladih. U petak 24. listopada održan je Međunarodni znanstveno-stručni skup posvećen temi Hrvatskog Kraljevstva. Na skupu su sudjelovali i zaposlenici Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj Lilla Trubić i dr. sc. Silvestar Balić. Lilla Trubić izlagala je na temu „Hrvatski katolički kalendar u 21. stoljeću“, a Silvestar Balić na temu „Katolički kalendar Hrvata u Mađarskoj nakon II. svjetskog rata“. Kako je za Hrvatski glasnik izjavio voditelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj dr. sc. Stjepan Blažetin, već godinama suorganizator je tog znanstveno-stručnog skupa i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Manifestacija je završila u subotu 25. listopada multimedijском večeri na kojoj je dodijeljena i nagrada „Balint Vujkov Dida“.

Branka Pavić Blažetin • Foto: Nada Sudarević

MOHAČ – Na poziv ravnateljice OŠ „Dr. Franjo Tuđman“ Lidi je Šumiga iz Belog Manastira učenici i nastavnice hrvatskog jezika u pratnji doravnatelja OŠ „Szechenyi“ iz Mohača boravili su u navedenoj školi. Upoznali su se s ovogodišnjim novostima te s metodama rada u školi. Iz Mohača u posjet su došli nastavnica mađarskog jezika Brigitta Jager, nastavnice hrvatskog jezika Adrienn Emmert i Anita Erdélyiné Jandrók, doravnatelj József Kovács i predsjednik Hrvatske samouprave Mohača Vjekoslav Filaković.

Učenici koji uče hrvatski jezik bili su gosti Osnovne škole „Dr. Franjo Tuđman“ u Belom Manastiru. Osim zanimljivih kulturnih programa učenici su imali priliku vježbati živi jezik tijekom zajedničkog nastavnog sata.

VALPOVO – Matija Petar Katančić (1750. – 1825.) najistaknutiji je hrvatski erudit s kraja 18. i početka 19. stoljeća koji je svojim znanstvenim i stručnim radom pokrivao široko polje tadašnjih humanističkih znanosti.

Grad Valpovo, Turistička zajednica Grada Valpova i Hrvatski institut za povijest – Podružnica Slavonski Brod u zajedničkoj organizaciji već sedmu godinu zaredom organiziraju kulturno-znanstvenu manifestaciju „Dani Matije Petra Katančića“.

Sedmi Katančićevi dani održani su 16. i 17. listopada, a nakon svečanosti otvaranja počeli su s plenarnim izlaganjima dr. sc. Dinka Šokčevića i dr. sc. Roberta Skenderovića. Oni su valpovačku publiku upoznali s Katančićevim djelovanjem u Budimu i Pešti krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Šokčević je održao predavanje „Katančićeva baština u Mađarskoj“, a Skenderović „Budimski kulturni krug i Katančić“.

Ovogodišnja manifestacija bila je u znaku obilježavanja 200. obljetnice smrti Matije Petra Katančića, osmišljena kao višednevni znanstveni skup s 13 izlaganja istaknutih mađarskih i hrvatskih znanstvenika. Izlaganja su održana u Memorijalnom i Edukacijsko-interpretacijskom centru Matije Petra Katančića. Drugi dan bio je u znaku prijedopodnevnog sajma knjiga, a manifestacija je završena koncertom Tria SERAPHIM u kapeli valpovačkog dvorca.

Branka Pavić Blažetin

PEČUH – Na balkonu zgrade u kojoj se nalazi Odsjek za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu 17. studenoga zapaljene su svijeće sjećanja u povodu Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata te Dana sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje.

Taj je čin plod suradnje Odsjeka za hrvatski jezik i književnost i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu. Voditelj Odsjeka dr. sc. Stjepan Blažetin sa svojim suradnicima i studentima te generalni konzul Drago Horvat sa svojim suradnicama prisjetili su se teških dana i žrtava Domovinskog rata, onih koji su svoj život položili na oltar domovine – samostalne i slobodne Republike Hrvatske.